

Met trots melden wij u de geboorte van een postwesterse wereld

Rik Coolsaet en Dries Lesage

De derde vergadering van de G20 in minder dan een jaar tijd zit er op. Deelnemers melden, met enige trots, dat de wereld niet langer op de rand van de afgrond balanceert. Dat is terecht. Het gezamenlijke optreden van de G20 landen heeft het ergste voorkomen. Alle economieën werden gestimuleerd met grootschalige financiële injecties, het toezicht op het kapitaalverkeer werd versterkt, de armste landen kregen een historisch grote financiële steun. Maar de belangrijkste verwezenlijking van de drie G20 bijeenkomsten was ongetwijfeld dat zij de geboorte van een postwesterse wereld hebben ingeluid.

De G20 is intussen een decennium oud. Opgericht in 1999 bracht zij geregeld de ministers van financiën en de centrale bankiers van de westerse staten samen met hun collega's uit een reeks snel groeiende landen, zoals China, India, Brazilië en Turkije. Echte resultaten boekten die bijeenkomsten niet. De groeielanden ergerden zich aan het superioriteitsgevoel van hun G7-collega's en voelden zich nooit echt als gelijken behandeld.

Tot in september 2008 de Grote Recessie uitbrak. De gevolgen van de financiële en economische crisis lieten geen enkel continent onberoerd. Op voorstel van Europa werd beslist om voor de allereerste keer de staatshoofden en regeringsleiders van die G20-landen bij elkaar te brengen in november 2008, in Washington. Het was meteen de eerste topontmoeting van de postwesterse wereldorde. De G20 werd het epicentrum van de internationale samenwerking ter bestrijding van de mondiale crisis. Dat bevestigde meteen dat de westerse staten niet langer de economische touwtjes in handen hadden. De groeielanden bleken immers onontbeerlijke partners te zijn voor het herstel van de wereldeconomie – en voor hun medewerking vroegen ze van het Westen een hoge prijs: mee aanschuiven aan de tafels waar de beslissingen worden genomen.

Dat is wat de vergadering in Pittsburgh historisch maakt. De G20 wordt het centrum van het economisch wereldbeheer en degradeert de oude G7 van westerse industriestaten tot een borrelclub. De westerse machtspositie in het Internationaal Muntfonds en andere internationale organisaties zal voortaan gedeeld moeten met de groeielanden.

Men kon er niet meer naast kijken. Voor de Aziatische landen, met China op kop, is de Grote Recessie achter de rug, nu ze opnieuw aangeknoopt hebben met hun forse groeicijfers van voorheen. De industriële productie heeft er zich hersteld, in tegenstelling tot die in de Verenigde Staten. Toen verscheidene Europese landen in augustus jongstleden onverwachts positieve groeicijfers lieten zien, bleken die het gevolg te zijn van een fors toegenomen Chinese vraag. Maar daarenboven werd China ook nog eens de grootste exporteur ter wereld. Nooit eerder diende Azië zich zo opvallend aan als de nieuwe locomotief van de wereldeconomie. Meteen werd de voorspelling geloofwaardig dat binnen minder dan dertig jaar China de grootste economie ter wereld zal zijn geworden.

De Grote Recessie heeft de geboorte van de postwesterse wereld ook nog op een andere manier versneld. Zij maakte immers een einde aan het westers economische model, waarin de overheid weinig en de vrije markt veel in de pap te brokkelen heeft. De slingerbeweging van markt naar staat is ingezet en een nieuw tijdperk van regulering aangebroken.

Dat brengt ons terug bij Pittsburgh. Wat er afgesproken werd, is niet weinig. De overheden hebben door hun interventie de economische crisis een halt toegeroepen. Maar eigenlijk is dat nog maar de helft van het huiswerk. De grondoorzaak van de Grote Recessie is immers nog niet tot in het hart van het debat doorgedrongen. Hoe nuttig en noodzakelijk alle genomen maatregelen ook zijn, zolang banken en kapitaalmarkten niet opnieuw ondergeschikt worden gemaakt aan de echte economie,

berusten alle plannen en maatregelen op wankende grond. Vele waarnemers zagen in het optreden van de staten een eerherstel van John Maynard Keynes. De legendarische Britse econoom had in de jaren dertig overtuigend uitgelegd hoe een vrije markt, overgelaten aan haar eigen wetmatigheden, ten onder kan gaan en de hele samenleving in haar val kan meesleuren. De sturende hand van de overheid en niet de onzichtbare hand van de vrije markt moest het leidende principe zijn. Maar Keynes had daarom ook een diep misprijzen voor de kapitaalmarkten, die in zijn ogen enkel oog hadden voor eigen gewin, speculatie in de hand werkten en weinig aandacht besteedden aan de gevolgen ervan voor de reële economie. Voor Keynes moest de beurs de plek zijn waar ondernemingen geld konden vinden voor hun langetermijnplannen, geen casino waar gespeculeerd werd met kortetermijninzetten.

Dat is nu precies wat ook de Britse financiële regulator vandaag zegt: de financiële industrie is te groot, hun lobby te machtig en hun gewicht te zwaar in het economische leven. Ze biedt daarenboven te weinig in ruil. Nauwelijks was er sprake van een voorzichtig herstel, of de speculatieve casinopraktijken van voor de Grote Recessie kwamen weer opzetten. Daarmee blijven alle ingrediënten van een zeepbel aanwezig, die de Grote Recessie op gang heeft gebracht. De financiële industrie levert geen welvaart op, tenzij voor wie kapitaalkrchtig is. Het fenomeen is al enkele jaren bekend: in alle landen is het aandeel van het nationaal inkomen dat naar arbeid gaat, historisch laag en het deel dat naar bedrijfswinsten en renten gaat, historisch hoog geworden. In simpele woorden vertaald, betekent dit dat wie leeft van zijn arbeid vandaag relatief minder krijgt dan wie geniet van renten en andere financiële inkomsten. Dat was niet het gevolg van anonieme krachten, maar van politieke beslissingen.

Vergeleken met Keynes' tijd zijn de regels die gisteren in Pittsburgh werden afgesproken, al bij al dus nog bescheiden. Misschien zal men nooit verder willen of kunnen gaan. Maar als het huidige herstel, waar iedereen het over heeft, niet duurzaam zou zijn, onvoldoende banen oplevert of de lasten ongelijk verdeelt, dan mag men er zeker van zijn dat Keynes' verachting voor de bankwereld heel hedendaags zal blijken te zijn. En dan sluit de postwesterse wereld helemaal het tijdperk van het westerse leiderschap in de wereld af.

Misschien toch even de tijd nemen om na te gaan hoe we ons hier met Europa op voorbereiden ?

(De Morgen, 26 september 2009)